

školní četba

Karel Čapek

ITALSKÉ LISTY

Italské listy (1923) – cestopisné fejetony z dvouměsíční cesty autora za slunnou oblohou a klasickou výtvarnou kulturou jsou nabitý kulturně historickými podněty, narážkami, suverénní hrou s ironií a jazykovým humorem. Čapek zde nenuceně přechází od věcí trvalých k okamžitým dojmům, střídá detaily a žánrové obrázky, konfrontuje nejslavnější památky s momentkami z ulice. Mistrně kombinuje názory poučeného cestovatele s výkladem jakoby naivním. Výsledkem je jeden z nejosobitějších pohledů na Itálii.

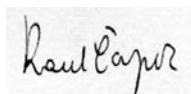
KAREL ČAPEK (1890-1938) – prozaik, dramatik, žurnalista, překladatel, kritik a filozof, důsledný demokrat a humanista. Narodil se v Malých Svatoňovicích, dětství prožil v Úpici v Podkrkonoší. Studoval filozofii. V jeho vile se v pátek scházeli tzv. „pátečníci“, přátelé z kulturní a politické sféry, a diskutovali o politice, kultuře, událostech. Čapek měl zálibu v cestování, v práci na zahradě. Jeho literární práce se vyznačují bravurním zacházením s jazykem. Dílo je značně rozsáhlé a zahrnuje jak dramata (*Loupežník*, *R.U.R.*, *Ze života hmyzu*, *Věc Makropulos*, *Bílá nemoc*, *Matka*), romány (*Továrna na absolutno*, *Krakatit*, *Hordubal*, *Povětroň*, *Obyčejný život* aj.), povídky (*Boží muka*, *Trapné povídky*, *Povídky z jedné kapsy*, *Povídky z druhé kapsy*), tak cestopisné prózy, překlady, fejetony, stati, tvorbu pro děti či společné práce s bratrem Josefem.

Přínos:

- autor světové úrovně, 1938 navržen na Nobelovu cenu – stylistické mistrovství – myšlenková závažnost výpovědi – vytříbený jazyk – tvůrce sloupku, krátkého textu v pravém sloupci první strany novin
- přispěl k rozvoji fejetonu, causerie.

Karel Čapek
Italské listy

fejetony

A rectangular box containing a handwritten signature in black ink on a light background. The signature reads "Karel Čapek" in a cursive script.

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla, a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout z portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umístování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezuje rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

© *Carpe diem*, 2013

www.carpe.cz

Made in Moravia, Czech Republic

ISBN 978-80-7487-048-4 (epub)

ISBN 978-80-7487-049-1 (pdf)

OBSAH

Úvodem	6
Benátky I–II	8
Padova, Ferrara	12
Ravenna, San Marino	15
Florencie	17
Siena, Orvieto	20
Řím	22
Lid neapolský I–II	24
Palermo	29
Od Palerma po Taorminu	32
V boží dlani	34
Podzemní města	36
Antika	39
Z Říma	42
Sladká Umbrie	44
Toskána	47
Janov a Milán	49
Moře	52
Verona	53
Kostely	56
Bolzano	58
Paralipomena	60
<i>Vysvětlivky</i>	64
<i>Ediční poznámka</i>	69

ÚVODEM

Nežli jsem vyjel, poslali mi dobří přátelé tlusté svazky o italských dějinách, o starém Římě, o umění vůbec a jiných věcech s důtklivou radou, abych si to vše přečetl. Naneštěstí jsem tak neučinil; následek této nedbalosti je tahle knížka.

Člověk obyčejně dělá něco jiného, než co chce. Nechtěl jsem vůbec cestovat, a zatím jsem jezdil jako blázen, všemi myslitelnými vehikly a ponejvíce pěšky, a když už jsem stál u moře Afrického, chtěl jsem jet i do Afriky; nechtěl jsem napsat nic, a zatím jsem toho napsal celou tuto knížku, a ještě k ní píšu předmluvu, do níž bych chtěl honem zaznamenat vše, nač jsem v následujícím pohříchu zapomněl, například o stavitelství florentském, o různých druzích vína, jakož i rozličných způsobech, kterak se váže réva, zvláště pak o víně orvietském, o Tintorettovi, o předměstích, která jsem ze zvláštního zájmu prometl všude, kdekoliv jsem byl, o chrámech v Paestu, jež zdálky vypadají jako sušárny, ale zblízka jsou dórské, o krásných Římankách, jež rovněž mají dřívky velmi silné a mocné, o slavících ve Fara Sabině, o zvláštnostech oslího křiku, o dveřích Bonannových a Barisanových v Monrealu, o velikém množství jiných věcí a úkazů; nyní však je pozdě vzpomínat.

A tedy putoval jsem nejen beze všech užitečných znalostí, nýbrž i bez plánu; razil jsem si cestu prstem na mapě, často sveden jen pěkným jménem nebo tím, že v dotyčnou stranu jel vlak až v deset ráno, takže jsem nemusel časně vstávat; avšak jelikož podle Hegela se v běhu světa uskutečňuje Absolutní Rozum, vedly mne

tyto náhody a rozmary divuplným řízením do všech skoro míst, která se „mají vidět“ v požehnané Itálii.

Na tomto světě má se však vidět všechno; vše stojí za vidění, každá ulice a každý člověk, každá věc chudá i slavná. Není ničeho, co by nezasloužilo zájmu a pohledu. Rád jsem brousil končinami, ve kterých bedekr neklade pražádnou pozoruhodnost, a nelitoval jsem žádného kroku a vlezl jsem, kam se dalo, třeba hodným lidem na chodbu; někdy jsem se díval na památky nejslavnější a někdy jen na děti, na staré babičky, na lidskou bídu a radost, na zvířata nebo lidem do oken. Ale když jsem pak chtěl napsat, co jsem viděl, tu jsem se jaksi ostýchal povídat o věcech tak nepatrných, nebo jsem to dělal z ješitnosti anebo z osobní mánie, – zkrátka konec-konců psal jsem zrovna jen a ponejvíce o všelijakých slavných památkách. A proto nyní kladu úvodem

VÝSTRAHU

všem, kdo budou čísti tuto knížku, aby ji nepovažovali za průvodce, ani za cestopis, aniž za cicerona, nýbrž za cokoliv jiného budou chtít; a aby až sami někam pojedou, spoléhali krom jízdního řádu jen a jen na zvláštní milost, jež doprovází pocestný lid a ukáže mu více, než vůbec je možno napsat a vypravovat.

BENÁTKY

I.

Bude-li to, co následuje, trochu zmatené a nepřehledné, nemohu za to; neboť sám nemám nijak spořádáno to, co jsem viděl. Je toho trochu mnoho; do pořádku to dám až dodatečně, a to tím, že vše zase zapomenu; ale nyní to mohu jakžtakž srovnat jen do dvou přihrádek, pod dvojí úhrnný titul: co se mi líbilo a co se mi nelíbilo.

I. *Co se mi nelíbilo?* 1. Především Československo, protože jeho pohraniční ouřadové mi sebrali akreditiv na italskou banku a dali mně vlídně na vůli, abych se buď vrátil domů, nebo jel do Itálie bez peněz. Jsem tvrdohlavý člověk; jel jsem nazdařbůh bez akreditivu dál, klna republice, starému Rakousku a tomu oholenému pánovi na hranicích. 2. Dále nelíbila se mi Vídeň, neboť platit dejme tomu za večeři třicet tisíc je matematicky hloupý pocit; ostatně je to mrtvé město a lid jaksi stísněný. 3. Strašná spousta turistů tady v Benátkách. Němci nosí většinou ruksaky nebo lodenové šaty, Angličané fotografické aparáty, Američané se poznají podle ramen a Češi podle toho, že vypadají skoro jako Němci a mluví nápadně hlasitě, snad proto, že je u nás řidší vzduch. 4. San Marco. To není architektura, to je orchestrion; člověk hledá skulinu, kudy by tam hodil šesták, aby celá mašina spustila „Ó Venezia“. Skulinu jsem nenašel, následkem čehož orchestrion nehrál. 5. Novomanželé vůbec bez udání důvodů. 6. Benátčanky, poněvadž to jsou Rusky. Jedna, černá jak ďábel, s ouhořima očima, v tradičním

šátku s třepením na loket dlouhým a hřebenem v drdolu, nejčistší benátský typ, na který jsem se zrovna omámil, povídala svému kavalírovi: „Da, da, jasnyj mój;“ a já byl zas o iluzi chudší. – Mohl bych vypočítat nejmíň tučet věcí, které se mi nelíbily, ale spěchám již – okřídlen radostí – k tomu,

II. *co se mi líbilo*. 1. Nejprve a snad nejvíc spací vůz, krásná mašina na spaní, plná takových pěkných mosazných pák, tlačítek, knoflíků, vypínačů, klik a všelijakých aparátů. Když na to zmáčknete nebo za to zatáhnete, hned se udělá nějaký spací komfort, vynález nebo vymoženost. Celou noc jsem se bavil tím, že jsem na všecko kolem tlačil nebo za to tahal; někdy, například u takových jakýchsi věšáků, bezvýsledně, patrně následkem své neobratnosti. Snad se tím dají dělat rajské sny či co. 2. Italští žandarmové hned od hranic. Chodí vždycky po dvou, mají na šosech vyšitou hořící pumu a na hlavách takové lodi, jako dřív nosívali gymnaziální profesori, jenže posazené napříč. Jsou nadmíru sympatičtí a směšní a pořád mi – nevím proč – připomínají bratry Čapky. 3. Benátské uličky, kde nejsou zrovna kanály nebo paláce. Jsou tak spletité, že doposud nejsou všechny prozkoumány; do některých snad dosud nev kročila lidská noha. Ty lepší jsou široké celý metr a tak dlouhé, že se do nich vejde kočka i s ocasem. Je to labyrint, ve kterém bloudí dokonce i minulost a nemůže nikudy ven. Já, který se chlubím, že mám instinkt pro směr, jsem včera chodil dvě hodiny dokolečka. Šel jsem z náměstí svatého Marka na Rialto, což je dobrých deset minut; po dvou hodinách jsem se konečně

dostal na náměstí svatého Marka. Tedy benátské ulice mi rozhodně připomínají Orient, patrně proto, že jsem nikdy v Orientě nebyl, anebo středověk, asi z téhož důvodu. Ale na Carpacciových obrazech vypadají Benátky nachlup stejně jako dnes, jenomže bez turistů. 4. Náramně příjemné je, že tu není ani jedno auto, ani jeden bicykl, ani jedna drožka nebo vůz nebo líhák, ale zato 5. velmi mnoho koček, víc než holubů svatého Marka, koček ohromných, tajemných a světlookých, jež se z chodeb ironicky dívají na turisty a v noci houkají podivuhodnými alty. 6. Pěkní jsou italští královští námořníci, takoví malí modří kluci, a pěkné jsou válečné lodi, a vůbec lodi: plachetní, parníky, bárky s šafránovými plachtami, šedivé torpédovky s krásnými kanóny, zavalité transportní lodi; každá loď je krásná a zaslouží ženské jméno. Proto snad jsem jako chlapec chtěl být námořníkem, a ještě dnes na Lidu jsem sledoval mizející bílou plachtu, která to brala někam na východ, a ty bílé plachty mne lákaly daleko a nekonečně víc než tenhle bílý papír, na němž beztoho neobjevím novou zemi.

II.

Nechtěl bych mnoho psát o Benátkách; myslím, že je každý zná. Jsou skutečně až rušivě podobné všelikým „souvenirs de Venice“; když jsem poprvé stanul na náměstí svatého Marka, byl jsem úplně zmaten a velmi dlouho jsem se nemohl zbavit tísnivého dojmu, že to není skutečné, že to je takový lunapark, kde se má pořádat benátská noc. Čekal jsem jenom, že začnou vrkat kytáry

a gondolier bude zpívat aspoň jako pan Schütz. Naštěstí gondolier tajemně mlčel a nakonec mne nekřesťansky obral, mávaje mi před očima jakýmsi tarifem. Nuže, tento muž byl nesporně pravý a nelíčený.

Zato Canal Grande vás asi zklame. Někteří bájí o skvělosti jeho paláců a jiní o melancholii jejich umírání; já tu našel hlavně jakousi dosti špatnou gotiku, která benátským nobilům přinesla jen to proslulé „kamenné krajkoví“, jímž oblékali své fasády jako nějakou náprsenkou. Bohužel schází mi smysl pro tuto architektonickou pozamentérii a pro celé to kupecké vetešnictví starých Benátek. Sem se pořád něco vozilo: řecké sloupy, orientální skořice, perské koberce, byzantské vlivy, brokát, gotika, renesance; vše bylo dobré pro ty kupce, jen když to bylo hodně parádní. A jen se tedy podívejte na benátskou renesanci, která zničehonic začíná hned korintským řádem, balustrádami, balkóny a mramorem a celým tím okázalým štukatérstvím. Nic se tu nevymyslelo, řekněme až na tu otevřenou lodžii uprostřed průčelí, což je sice pěkné, ale na dobrou architekturu trochu málo. Jediný vlastní talent mají Benátky, a to je stát se barokem. Jejich orientalismus, jejich dekorativní gotika, jejich těžká renesance, to všecko je předurčovalo, aby se staly nejbaroknějším městem naší planety; ale když přišel vlastní barok, Benátky už ležely bradou nahoru, nemýlím-li se v dějinách.

A teď už vím, proč mám tak spadeno na benátskou krásu. Benátky mají jen paláce a kostely; dům prostého člověka není prostě nic. Holý, těsný a temný, nečleněný ani římsou, ani portálkem, ani sloupkem, smrdutý jako zkažený zub, malebný jen svou králičí těsností, neukazuje ani

tu nejmenší potřebu krásy; nepotěšíte se, putující, pěkným profilkem římsy či rámováním vchodu, jež by chtělo člověka vítat; je to chudé, ale beze vší ctnosti. Nuže, těch sto nebo dvě stě paláců, to není kultura, to je jen bohatství; to není život v kráse, to je okázalost. A neříkejte mi, že je to pro náramný nedostatek místa; je to pro nějakou náramnou netečnost. Podnes pak je benátský vzduch líný a jaksi demoralizující, neboť podněcuje snivost a lelkování.

Ale ano, má to své kouzlo; potloukáte se po ulicích jako ve snu; kanály šplounají, u Svatého Marka hraje kapela, dvacaterý jazyk splývá v nekonečný šum; a vám je, jako byste měli v uších vatu nebo jako by vás obestíralo oblužující neskutečno. A jednou vystopíte na Lidu; náhle vám zařinčí do uší zvonek malé tramvaje, zacinká kolo, ozvou se cvakající kopyta, a kouzlo je zlomeno: bože, vždyť v celých Benátkách je čichové a sluchové: těžký zápach laguny a jediný šum lidských hlasů.

PADOVA, FERRARA

Vyznačují-li se Benátky nejvydatněji kanály, gondolami a turisty, je Padova charakterizována podloubími a velocipédy, Ferrara pak velocipédy, cihlovými paláci a románským slohem. Velocipédy nechám stranou; doufám, že za to také ony mne nechají stranou. Co se týče Padovy, tož vezte, že vidět za jedno ráno nejkrásnější díla Giottova, Mantegnova a Donatellova jest veliká milost, dar boží a radost podobná snu. Je to jen maličký, holý kostelíček, ta Santa Marie dell' Arena; ale Giotto jej uvnitř pomaloval od hlavy až k patě, místečka nevynecháváje, a vyplnil jej svou nádhernou, prostou logikou malíře a křesťana,

neboť Giotto byl duch skrz naskrz rozumný, zbožný a jasný. A Mantegna, ocelový kreslíř, tvrdý, břitký, já nevím jak to říci: strašný formalista, ale zastřený závojem bůhvíjaké divné, sličné a přísné tesknoty. A Donatello, vášnivý smutek sám, jakási mlčelivá, zahryznutá hořkost ducha příliš dokonalého. Všichni tři z nejmužštějších mezi umělci. Svatý den, kdy lze poznati tyto tři.

Ukončiv tento svatý den tečkou a potom večerí (jenže ne už v Padově, nýbrž ve Ferraře), učinil jsem od předchozí věty zkušenost, kterou vám chci právě říci: varujte se na svých cestách po Itálii takzvaného vína di paese. Je laciňoučké, napohled nevinné, a podává se vám v láhvích, jejichž kubický obsah na první pohled rozhodně podceníte. Když je pak sprovedíte ze světa – je totiž náramně dobré –, vstoupí do vás jakýsi zápal, bojovnost, zpěvnost, nadšení a podobné city. Nuže, kdybych v této chvíli měl před sebou jistého **, který tam u vás, v Čechách, píše hrozná hlouposti o divadle, skolil bych jej; neboť v takové jsem ráži. Skolil bych ještě mnoho jiných, kteří píší o umění, například *** a jiné jinak vážené osobnosti * (** Já je v zločinném pychu a první ráži jmenoval; ať mi to odpustí. Nyní to napravuji, ne abych se vyhnul soudu božím, ale protože jsem jich vyjmenoval příliš málo. Chtěl jsem tím jenom říci, že v umění je nutno být novotářem, nebo něco podobného.*), a pak, potřísněn jich krví a hlasitě zpívaje, velebě Giotta, Mantegnu a Donatella, šel bych si lehnout a ještě usínaje bych viděl kostelíček dell’Arena a oltář v Santu a kapli v Eremitani, zavrhl bych sebe sama, poklonil bych se neskonalé velikosti umění a usnul bych s poslední vděčnou vzpomínkou na víno di paese.

Než, nedostává se mi krve vzdálených, nemohu vyžít svůj svatý zápal, nedovedu vám nakreslit fresky, které jsem dnes vzýval. Za dnešní den jsem prošel všechny kostely Padovy a Ferrary; neptejte se, kolik jich bylo. A nyní tvrdím, že křesťanství zemřelo tady na jihu s románským slohem, na severu s gotikou; a že vysokou renesancí a hlavně barokem počíná se něco nového a celkem nesympatického, totiž katolicismus. Křesťanství k nám může mluvit jen primitivní, přísnou, svatou řečí raných slohů; je vážné, čisté a poněkud prosté. Vedle něho je renesance pohanská a barok modlářský, fetišistický, zkrátka katolický; je tu cosi kulturně nápadně nižšího proti rané náboženské čistotě. Celá ta maniakální pompa, mramorové intarzie, brokáty, štukatura, zlato, věžovitě oltáře, celá ta studená skvělost vám *nábožensky* neřekne ani nejmenší zlomek toho, co tak nesmírně vážně a čistě mluví z Giottovy kaple.

Bylo-li dnešní ráno snem v Eremitani nebo Giottově kapli, bylo odpoledne snem ve ferrarských ulicích. Říká se: vidět Neapol a umřít. Ve Ferraře bych nechtěl umřít, ale nějaký týden žít; žít v některém tom cihlovém paláci, který zevně vypadá trochu jako neomítnutý špýchar, ale jehož dvůr se otvírá skvostnou, tichou lodžii do překrásných zahrad ferrarských. V líbezném jarním dešti se překlánějí přes cihlové zdi fialově a žlutě kvetoucí stromy, jichž neznám. Rovné ulice s barevnými okenicemi; červená, žlutá, zelená, románské sloupky, červené palácky, červené kostely; a všude z toho čouhá, prodírá se, kvete prudce svěží zeleň vlhkého jara. Člověk jde bez cíle, neboť žije ve snu. Ve snu člověk ničeho nežádá; ale zahlédne-li mramorovou lodžii tu nejkrásnější zahradu, jakou

kdy viděl a bude vidět, žádá si, aby tu mohl pobýt, aby se přestal řídit prostorem a časem a mohl pobýt uprostřed tohoto snu.

RAVENNA, SAN MARINO

Ravenna, sama o sobě polomrtvé město bez osobitého rázu; nadto je jakýsi svátek fascistů, i běhají tito „černokošilatí“ s puškami a kapelami po městě, samé fascio, dědečkové garibaldiáni, muzika, průvody a průtahy. Mimochodem, fascisté v uniformě vypadají hodně jako naši kominíci; i takový jakýsi černý čepeček s třapcem nosí, i zuby jim tak svítí; kuriózní dojem.

Tato Ravenna nemá ovšem co dělat s Ravennou mrtvou, s Ravennou nejstarších křesťanských architektur a nejkrásnějších mozaik světa. Budu-li ještě jednou a důkladněji psát o tom, co jsem viděl – a jistě to neudělám –, budou tam ravennské mozaiky listem nejdodatějším. Přiznávám se, že ani u hrobu Dantova mne nez mohla účinná zbožnost; ale v San Celso a Nazario se mi chtělo klečet; San Vitale je nejkrásnější architektonický prostor, který znám, San Apollinare in Classe je vznešlost sama, ale rotunda Gally Placidie, kde z temné klenbičky se třpytí přesvaté mozaiky sličnosti opravdu nebeské, toť jistě jeden z vrcholů křesťanství v umění. Ale ani na vás nesmím zapomenout, svaté panny v San Apollinare Nuovo, ani na vás, nebeské ovečky v San Apollinare in Classe fuori; nikdy na tebe nezapomenu, nevýslovná křesťanská spanilost, jež jsi mne potěšila v Ravenně.

Ty pak, Rimini, nikoliv nejsi poslední mezi městy italskými. I když to ostatní nestojí za mnoho, je v tobě

Malatestův templ od Leona Battisty Albertiho; nedokončená fasáda a vnitřek od půlky barokně zfušovaný, ale to, co tu zbývá z Albertiho, stojí za to: a smiřuje mne to s renesancí, která mne tolik studila v Benátkách. Historie nazývá Albertiho „teoretikem rané renesance“; avšak umíte-li číst ve stopách a památkách lidské ruky, tož dočtete se na Malatestově templu tak ohromného napětí vůle, tak dokonalé a spanilé slohové přísnosti i čistoty v každém plastickém detailu, že jste bídní nevěrci v umění, nedáte-li přednost tomuto skvostnému vraku před nejlepším Sansovinem a těmi jinými pány od splendidní renesance.

Sloh, především ryzost slohu!, a klid'te se s malebností i kyprostí, děláte-li architekturu. Sloh! toť vše, toť více než člověk; neboť slohem míří člověk rovnou k absolutnosti.

A hle, když jsem takto uvažoval o slohu a malebnosti, osud mne potrestal za tu malebnost. Jakýsi rozložitý autovehikl s nápisem Rimini–San Marino mne svedl, abych jel do této nejmenší prý republiky na světě. Tyto řádky píší právě v jejím středu. Ušli mi mnoho z krás toho ctihodného státu; neboť cestou přišel náramný déšť a mlha a mraky; vím jen, že jsme jeli hrozně do kopce, stále nahoru, do mraků, a nyní tedy sedím prostě v oblacích, v podivuhodném skalním hnízdě obklopeném na všech stranách mraky a dýmajícími propastmi. Místo ulic jsou tu samé schody, docela na špičce kolmé skály hrad, každý dům jako bastion na skalní terase, kolmé srázy do neznámé hloubky, z níž se valí mlha – zkrátka nejdivočejší orlí malebnost, jakou si můžete představit.

Když jsem v reprezentačním hotelu republiky polykal beefsteak na oleji a kozí sýr, sbíhalo se San Marino

a dívalo se na mne. Jeden domorodec, inženýr, se dal se mnou do řeči; v strašlivém slovním zápase (on totiž zápasil s francouzštinou a já s italštinou, přičemž oba jazyky nám kladly odpor přímo zběsilý) mi vysvětlil, že San Marino je opravdu nezávislá republika, jež za války stavěla jenom dobrovolníky; že má úhrnem pět tisíc občanů, kterým pozhnaně a celkem klidně vládne siňor Gozzi, ač jsem sám našel na patnících nápisy provolávající „evviva“ jiné veličině, patrně opoziční. Dotyčný domorodec se pokusil podat mi nástin sanmarinských dějin, ale to už rukama dobře nešlo. O Čěších se domníval, že jsou plemene řeckého. Bližší mezistátní styk jsem pro řečené potíže nemohl navázat; ať někdo jiný pokračuje v mém díle, ale ať si k tomu vybere den, kdy nebude nekonečně pršet a kdy nebude zaklopen mraky ten divný vršek skály, ta strmá výspa, jež je nejzachovalejší evropskou republikou.

FLORENCIE

Naposledy jsem vám psal v dešti a mracích v jediném, a tudíž také nejlepším hotelu republiky San Marino. A hle, ráno se nebi zalíbilo, mraky stouply o jedno patro výš, i bylo viděti krajinu náramnou: moře asi třicet kilometrů odtud, hory, skály, nesmírnou spoustu hor a skal, a za nimi celou Aemilii, a na každé hoře nějaký hrad nebo hlásku nebo lidské hnízdo stěsnané zrovna na dlani, a pod nohama tedy propast, z níž kolmo stoupá skála sanmarinská. Zdola je to divoký, zubatý hřeben, a ještě za Faenzou jsem se po něm ohlížel, a pak tedy jsem už byl v Bologni.

Je-li Padova město arkád a podloubí, pak nevím, jak pojmenovat Bolognu. Jenže tady každá ta arkáda je vysoká jako u nás dvoupatrový dům; uprostřed portál vede do sloupové haly, ve které by mohlo stát slušné nádraží, a hala se novým portikem otvírá do dvora. Je to zrovna šílenství sloupů a oblouků; dům vedle domu je takový sloupový palác; celé ulice, málem celé město je ze samých paláců, a kde jsou už ty nejchudší čtvrtě, má to ještě pořád arkády do ulice i do dvora, loubí, portiky, všechno v těžké renesanci. Je to město okázalé a trochu studené; jeho sláva není v umění, nýbrž v učenosti a penězích. Nějaký ten románský kostel a gotický hradovitý palác de podestá má už v Itálii každé město; Bologna má krom toho dvě šikmé věže, jež vypadají jako nepodařené čtverhranné tovární komíny.

A ve Florencii vám nebudu mluvit o umění. Je ho tu až příliš, jde z toho hlava kolem; posléze se člověk omámí i na psí patník v domnění, že je to freska. Z té ohromné záplavy nesmrtelné krásy člověku zas utkví Giotto a Donatello, Masaccio a blahoslavený bratříček Angelicus ze San Marco. Giotto, magister Jottus, má tu v dómě pamětní desku z roku 1490, kde je psáno: „Hoc nomen longi carminis instar erat.“ Toto jméno prý rovná se dlouhé básni. Nuže, toť pravda; napsal jsem tedy to jméno jako báseň a těším se, že se s ním shledám ještě v Assisi.

Jinak Florencie je úžasně zamořena cizinci. Domácí lid pak hlavně jezdí na velocipédech a méně než jinde čmárá na zdech „Viva il fascio“. Co se fascistů týče, tedy jejich křik je „ejaejaeja“ a jejich pozdrav takové seknutí rukou do vzduchu, že se člověk lekne. Ale ježto bohudíky nejsem politik, mohu se zase vrátit k cizincům. Nejvíce je mi líto těch, jež placený vůdce prohání po kostelech

a muzeích. Bud' vůdce hlaholí svůj výklad po italsku, a pak mu cizinci vůbec nerozumějí, nebo jim křičí do uší něco, co sám považuje za francouzštinu nebo angličtinu, a pak mu nerozumějí už naprosto. Přitom má jaksi až nepochopitelně naspěch, jako by mu doma právě rodila žena; běží s kloboukem v týle, tři čtvrtiny věci přeskočí a má zvláštní zálibu pro Canovu. Druhý druh cizinců se drží bedekra jako tonoucí stébla nebo jako hledači pokladů kouzelného proutku. Nesou jej neustále před sebou; a když se blíží k nějakému arcidílu, bedekr se jim v rukou patrně zachvěje, neboť rychle vzhlednou, zběžně se podívají na arcidílo a pak si polohlasem přečtou, co bedekr o něm cituje z Crowa a Cavalcasella. Třetí druh jsou novomanželé, jež jsem si už v Benátkách umínil ignorovat. Čtvrtý druh je highlife, jenž jezdí pořád v autech; kam, to nevím, neboť za deset minut proběhnete Florencií napříč. Pátý druh pak jsou kopisti. Sedí v Pitti nebo v Uffiziích a kopírují ta nejparádnější díla; jsou nemile dotčeni jaksi ve svém soukromém vlastnictví, když si nestoudně začnete prohlížet „jejich“ mistra. Dělají miniatury z Fra Bartolommea a pohlednice z Botticelliho; mají zázračnou schopnost netrefit ani jednu barvu a umasřit obraz, až se leskne jako mazanec. Většinou jsou to staří páni a ošklivé slečny. Bůh ví, ani jedna kopie, ani jedna kopistka nebyla sebemíň hezká. Dnes ve Fiesole hnedle ti malovaly klášterní ambit a cypřiše; pár kroků od nich se válelo v trávě dítě se štěnětem, a to bylo tak krásné, že jsem se zapomněl dívat i na ty snivé ambity, i na „nádhernou ** vyhlídku na Florencii a údolí Arna“ (jak praví bedekr); ale tři kopistky vážně mastily dál své snivé ambity a cypřiše, a ani jedna si nesundala brejle, aby se koukla na ** dítě se štěnětem nebo si utřela oči.